

РЕШЕНИЕ

№ 19770

гр. София, 30.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 150 СЪСТАВ, в публично заседание на тридесет и първи май през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: ЛЮБОМИР ИЛ. ИГНАТОВ

при участието на секретаря ХРИСТИЯНА Р. РАЧЕВА
като разгледа докладваното от ЛЮБОМИР ИЛ. ИГНАТОВ Гражданско дело
№ 20221110163402 по описа за 2022 година

Производството е по реда на чл. 124 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК) и сл.

Образувано е по искова молба на М. С. А. срещу ответното дружество „...“ АД.

Ищцата твърди, че е сключила с ответника на 22. 04. 2022 г. по реда на ЗПФУР анекс № .. към договор за потребителски кредит № ..., по силата на който ѝ е предоставена сума в размер на 5 000 лева със срок за погасяване до 22. 04. 2022 г. при годишна лихва в размер на 40, 55 % и годишен процент на разходите в размер на 49 % и според който общото задължение на кредитополучателя възлиза на 7 378 лева и 8 стотинки. Твърди, че според анекса в едnodневен срок от сключването му тя е била длъжна да осигури обезпечение (двама поръчители или банкова гаранция), а при неизпълнение на това задължение дължи неустойка в размер на не повече от 1 % от главницата на ден, с която общия размер на задължението ѝ е бил разписан на 15 408 лева. Освен това според анекса при забава ищцата дължала такси, свързани с извънсъдебното събиране на задълженията. На ищцата било наложено сключването на Приложение № 3 „Преференциално /ВИП/ обслужване“, по което се задължила да заплаща и още 60 лева ежемесечна такса. Ищцата заявява, че не е получила текста на договора за потребителски кредит, а само анекса. Поддържа, че е заплатила чистата стойност на кредита 5 000 лева, както и че не дължи други суми поради нищожността на облигационното отношение. Излага доводи, че уговорената лихва противоречи на добрите нрави и че е неравноправна, защото превишава трикратния размер на законната лихва. Освен това в противоречие на чл. 21 ЗПК не било разписано съдържанието на условията за прилагане на лихвения процент; не е бил посочен и лихвеният процент на ден съобразно чл. 11, ал. 2, т. 20 ЗПК. Излага допълнителни доводи, че разписаният годишен процент на разходите е неточен и подвеждащ, че съставлява заблуждаваща търговска практика, която ѝ е попречила да прецени реалните икономически последици от сключването на договора, че липсва ясно

разписана методика за начина на формирането на годишния процент на разходите по кредита, която да позволява да бъдат преценени отделните компоненти, които го формират. Твърди евентуално частичната нищожност на уговорката за неустойка, защото тя излиза извън типичните функции на неустойката предвид задължението на кредитодателя да оцени платежоспособността на кредитополучателя по чл. 16 ЗПК и правото му да обяви кредита за предсрочно изискуем по чл. 71 ЗЗД при непредставяне на уговорените обезпечения. Наред с това твърди, че уговорката за такси за извънсъдебно събиране на вземанията противоречи на чл. 10а, ал. 2 и чл. 33 ЗПК. Поддържа нищожност и на уговорките за допълнителни услуги по Приложение № 3 „Преференциално /ВИП/ обслужване“, като се позовава на противоречие с добрите нрави, изразяващо се в сигурното получаване на престация в размер на 60 лева на месец срещу несигурното и хипотетично предоставяне на съответна допълнителна услуга и уговарянето на допълнителни такси за типична оперативна дейност. Освен това намира, че тези уговорки за такси за допълнителни услуги противоречат и на чл. 10а ЗПК. Исква от съда да прогласи нищожността на анекс № .. /22. 04. 2022 г. към договор за потребителски кредит № ..., а евентуално да прогласи нищожността на съответните клаузи. Претендира разноски.

Ответникът признава сключването на твърдения от ищцата анекс при условията на ЗПФУР. Оспорва доводите на ищцата, свързани с нищожността му. Твърди, че няма законова норма, която да ограничава размера на договорната лихва до трикратния размер на законовата лихва. Твърди, че условията за прилагане на лихвения процент са ясно уговорени – той е фиксиран и в размер на 40, 55 % на годишна база, а в представения погасителен план е посочен лихвеният процент за всяка отделна вноска и точната сума, която представлява описание на лихвения процент. Поддържа, че лихвеният процент на ден е посочен в чл. 4. 1. от договор за кредит № ..., във връзка с който е сключен анексът. Намира, че уговорената неустойка има типичната обезпечителна функция, като излага доводи за риска за кредитодателя при отпускането на необезпечен кредит и че неустоечната клауза е индивидуално уговорена и ясно и точно формулирана. Поддържа, че неустойката не бива да се отчита при формирането на годишния процент на разходите, защото при изчисляването му съобразно чл. 19, ал. 3, т. 1 ЗПК не се включват разходите на потребителя при неизпълнение на задълженията по договора. Твърди, че при изчисляването на годишния процент на разходите са били взети предвид допусканията по чл. 19, ал. 2 ЗПК. Излага доводи, че допълнителните услуги са били поискани от ищцата и не са били задължително условие за сключването на договора и че те подобряват положението ѝ в сравнение с останалите кредитополучатели. Исква от съда да отхвърли исквете. Претендира разноски.

След като съобрази твърденията на страните и събраните доказателства, Софийският районен съд направи следните фактически и правни изводи.

Предявени са два евентуално съединени установителни иска. Исковата молба е подадена от заинтересовано лице чрез надлежно упълномощен процесуален представител, придружена е с документ за внесена държавна такса в необходимия размер и отговоря на останалите формални изисквания по чл. 127 и чл. 128 ГПК, поради което предявените с нея искове са процесуално допустими.

Първият от тях е установителен иск с правно основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД. В тежест на ищцата по този иск е да докаже което и да е от твърдените основания за нищожност на договора за кредит – нарушение и заобикаляне на правилата на ЗПК, нарушение на добрите нрави и неравноправност (че съответните клаузи са сключени в

нейна вреда и водят до значително неравновесие между нейните права и задължения и тези на ответника, което противоречи на изискването за добросъвестност). В тежест на ответника по този иск е да докаже, че клаузите (в това число и клаузата за неустойка) са били индивидуално уговорени.

Вторият иск е евентуален и е с правно основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД. В тежест на ищцата по този иск е да докаже което и да е от твърдените основания за нищожност на договора за кредит – нарушение и заобикаляне на правилата на ЗПК, нарушение на добрите нрави и неправност (че съответните клаузи са сключени в нейна вреда и водят до значително неравновесие между нейните права и задължения и тези на ответника, което противоречи на изискването за добросъвестност). В тежест на ответника по този иск е да докаже, че клаузите (в това число и клаузата за неустойка) са били индивидуално уговорени.

Страните не спорят, а и от събраните по делото писмени доказателства се установява, че на 22. 04. 2022 г. са сключили по реда на ЗПФУР анекс № .. към договор за потребителски кредит № ..., по силата на който ответникът е предоставил на ищцата парична сума в размер на 5 000 лева, а ищцата се е съгласила да погаси тази парична сума до 22. 04. 2022 г. и да му заплати годишна лихва в размер на 40, 55 % на двадесет и четири ежемесечни вноски. При това положение страните са посочили в договора годишен процент на разходите в размер на 49 % и общ размер на задълженията на кредитополучателя (ищцата) 7 378 лева и 8 стотинки. Съгласно т. 10 от приложение № 1 към анекс № .. размер на неустойката в случай на непредставяне на обезпечение съгласно т. 5.6 от договора за кредит: 10,90 лв. средно на ден, като неустойката на ден не трябва да надвишава 1 % от главницата по кредита.

Между страните не се спори, че кредитодателят – настоящ ответник, е небанкова институция по смисъла на чл. 3 ЗКИ и има право да отпуска кредити със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства. Ищецът е физическо лице, за което няма данни при сключването на договора да е действало във връзка с каквато и да било търговска или професионална дейност, т. е. – страните имат качествата на потребител по смисъла на чл. 9, ал. 3 ЗПК и на кредитор съгласно чл. 9, ал. 4 ЗПК. Сключеният договор за паричен заем по своята правна характеристика и съдържание представлява такъв за потребителски кредит, поради което за неговата валидност и последици важат изискванията на специалния закон – ЗПК.

Страните спорят дали освен анекса са били сключили и договор за потребителски кредит № ... от 02. 04. 2021 г. с приложение № 2 към него. Ответникът твърди, че такъв договор е бил сключен, а ищцата отрича това обстоятелство (л. 58 от делото).

Във връзка с повдигнатите от страните въпроси относно сключването на двата договора, съдът приема, че преговорите им са протекли чрез интернет-платформа на ответното дружество, поради което намира приложение Законът за предоставяне на финансови услуги от разстояние (ЗПФУР). Съгласно чл. 3.3 от общите условия на ответника договорката между страните се осъществява чрез средствата за комуникация от разстояние (електронна поща, уеб сайт и телефон), като е необходимо всеки клиент да регистрира собствен профил на уеб сайта на ответника: www.smilecredit.bg. Ищцата е сторила това, видно от представените от нея доказателства (л. 59-60). След регистрацията, за да бъде сключен договор от разстояние съобразно правилата на ЗЗД и специалните правила на ЗПФУР и Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги (ЗЕДЕУУ) страните следва да разменят съответни насрещни

електронни изявления. Както вече беше изяснено, страните не спорят и от представените по делото доказателства се установява, че по този начин те са сключили процесния анекс № .. от 22. 04. 2022 г. Самото наименование („анекс“) на този безспорно доказан договор, сключен от разстояние, съставлява индикация, че страните са имали предходно облигационно отношение, което изменят посредством него съгласно чл. 20а, ал. 2 ЗЗД. Тази индикация се подкрепя допълнително и от самото съдържание на безспорния анекс – съгласно първата последната му точка страните по анекса са декларирали, че той съставлява „неразделна част от сключения между страните Договор за кредит № ...“. При това положение е налице извънсъдебно признание от страна на ищцата на факта, че е сключила с ответника договор за кредит № ... от 02. 04. 2021 г. Действително, признанието на факт от страна в процеса следва да бъде внимателно преценявано от съда с оглед на всички събрани по делото доказателства; то не е „царица на доказателствата“ (чл. 175 ГПК; в сходен смисъл чл. 116 НПК). Събраните като доказателства по делото разпечатки от „скрийншотове“ от профила на ищцата в интернет-платформата на ответника съдържат данни само и единствено за безспорния между страните и доказан анекс от 22. 04. 2022 г., не и за предхождащ го договор за потребителски кредит (въпреки че анексът има според съдържанието си характеристиката на продължаване на срока на едно вече съществуващо облигационно отношение, а не новирането му – погасяването му и заменяването му с ново облигационно отношение между същите страни, поради което данни за това предходно правоотношение би следвало да има). Налице е противоречие между представения от ответника с отговора на исковата молба заверен препис от договор за кредит № ... от 02. 04. 2021 г. и извънсъдебните признания на ищцата, направени с безспорно доказан анекс № .. от 22. 04. 2022 г., от една страна, и разпечатките от профила на ищцата, от друга. В констативната част на допуснатата съдебно-счетоводна експертиза не се съдържат данни в счетоводството на ответника да е бил отразен договор за кредит № ... от 02. 04. 2021 г., който да предхожда безспорно доказан анекс № .. от 22. 04. 2022 г. (споменава се само като част от заглавието на безспорно доказан договор за анекс). При това положение съдът приема, че ищцата съществено разколебава твърденията на ответника и че той не успява да установи при условията на пълно и главно доказване сключването на договор за кредит № ... от 02. 04. 2021 г. и приложение № 2 към него по реда на ЗПФУР. Затова спрямо него следва да бъдат приложени неблагоприятните последици на тежестта на доказването и да се приеме, че такъв договор не е бил сключван. Безспорно доказаният между страните анекс № .. от 22. 04. 2022 г. следва да бъде третиран като самостоятелен договор за потребителски кредит.

Ответникът твърди, че неустойката по безспорно доказан анекс, сключен между страните, никога не е била начислявана, както и не е дължима, защото е била дерогирана от уговорките между страните съгласно приложение № 2 към договора за кредит. По делото е представеното приложение № 2, съгласно което кредитодателят уведомява кредитополучателя, че сключения договор е при промоционални условия, изразяващи се в това, че в случай, че кредитополучателят не осигури и не представи в срок обезпеченията съгласно сроковете и условията в договора за кредит или действието им бъде прекратено, на кредитополучателя няма да се начислява неустойка за периода, през който не е предоставил обезпечения. Както вече обаче съдът изложи, договор за потребителски кредит № ... от 02. 04. 2021 г. и приложение № 2 към него всъщност не са били сключвани от страните.

Като доказателство по делото е представен погасителен план към процесния

безспорно доказан анекс, съгласно който ищцата трябва да заплаща неустойка в случай на непредоставяне на обезпечение. Следователно неустойката е била начислена на кредитополучателя, противно на твърдяното от ответника.

Страните спорят относно размера на годишния процент на разходите по отговора за потребителски кредит и по-точно дали при изчисляването му следва да бъде отчетена и уговорената между страните неустойка, както и таксата за „Преференциално (ВИП) обслужване“.

Следва да се отбележи още, че съгласно разпоредбата на чл. 19, ал.1 ЗПК в редакцията ѝ към момента на сключване на процесния договор, годишният процент на разходите по кредита изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи или бъдещи (лихви, други преки или косвени разходи, комисиони, възнаграждения от всякакъв вид, в т.ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора), изразени като годишен процент от общия размер на предоставения кредит. Ал.4 на същата разпоредба въвежда ограничение по отношение на максималния размер на ГПР, който може да бъде прилаган при договорите за потребителски кредит, а именно не по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определена с постановление на Министерския съвет на Република България.

Във връзка с спора между страните относно размера на ГПР по кредита съдът допусна съдебно-счетоводна експертиза. Експертното заключение по нея беше изготвена в три варианта. Вещото лице посочва, че параметрите, заложили в процесния анекс са: главница 5 000 лева, срок от 24 месеца, ГЛП е 40,55 %, общ размер на всички плащания е 7 378 лева и 8 стотинки (5 000 лева главница + 2 378 лева и 8 стотинки договорна лихва), с оглед на което при този вариант ГПР е 49%. Ако към параметрите на анекса се включи и таксата за преференциално обслужване (60 лева), то ГПР е в размер 50,33%, а ако към параметрите на анекса се включат както таксата за преференциално обслужване, така и неустойката за непредоставяне на обезпечение (7 961 лева и 92 стотинки) , то ГПР е в размер 289,30 %.

За да избере кой от двата варианта на експертното заключение да предпочете съдът намира следното. Годишният процент на разходите по договор за потребителски кредит изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи или бъдещи (лихви, други преки или косвени разходи, комисиони, възнаграждения от всякакъв вид, в т. ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора), изразени като годишен процент от общия размер на предоставения кредит (чл. 19, ал. 1 ЗПК). Общите разходи по кредита на свой ред обхващат лихви, комисиони, **такси**, възнаграждение за кредитни посредници и всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия (пар. 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби към ЗПК). Следователно преценката дали неустойката за непредоставяне на обезпечение следва да бъде отчетена при изчисляването на годишния процент на разходите зависи от това дали тази неустойка е пряко свързана с договора за потребителски кредит и дали ползуването на услугата, за която тя се заплаща, е задължително условие за получаването на кредита. Процесната неустойка несъмнено представлява разход, свързан с договора за потребителски кредит и следва да бъде включена в ГПР по

кредита, като същата е била изначално известна на кредитора. Тази неустойка попада в легалната дефиниция по пар. 1, т. 1 от ДР на ЗПК, в която изброяването не е изчерпателно, но ясно е посочено, че в ГПР се включват всички такси и разходи, свързани с договора за кредит. Ето защо, стойността на тази неустойка, която е изначално начислена още при подписване на договора, трябва да бъде включена при определяне на годишния процент на разходите в договора за кредит, тъй като е част от него. При включването на тази неустойка в ГПР, което е абсолютно необходимо, за да бъдат спазени изискванията на ЗПК, е очевидно, че ГПР надвишава значително максимално допустимия по закон размер от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определена с постановление на Министерския съвет на Република България – чл. 19, ал. 4 ЗПК.

Пропускът на страните да посочат действителния размер и начина на формирането на годишния процент на разходите в договора за заем обуславя недействителността му на основание чл. 22 във връзка с чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. Смисълът на изискването в договора за потребителски кредит да бъде посочен тъкмо действителният годишен процент на разходите и начина на формирането му произтича от правото на потребителя да може да прецени правилно икономическите последици от сключването на договора, както и да може да направи адекватно сравнение с предложения за сключването на други договори за потребителски кредит (така че да може евентуално да „рефинансира“ кредита). В сходен смисъл е трайната съдебна практика на почитаемия Софийски градски съд (решение № 3609 от 04. 07. 2023 г. на СГС, II – А въззивен състав, по в. гр. дело № 8049/2022 г.; решение № 4456 от 11. 08. 2023 г. на СГС, II – Е въззивен състав, по в. гр. дело № 1898/2022 г.; решение № 4304 от 02. 08. 2023 г. на СГС, IV – Е въззивен състав, по в. гр. дело № 8430/2022 г.; решение № 4067 от 20. 07. 2023 г. на СГС, II – В въззивен състав, по в. гр. дело № 9689/2022 г.; решение № 4058 от 20.07.2023 г. на СГС, II – В въззивен състав, по в. гр. дело № 7753/2022 г.; решение № 3868 от 13. 07. 2023 г. на СГС, II – Б въззивен състав, по в. гр. дело № 62/2023 г.; решение № 3480 от 06. 07. 2023 г. на СГС, II – Д въззивен състав, по в. гр. дело № 9659/2022 г.; решение № 2449 от 16. 05. 2023 г. на СГС, IV – А въззивен състав по в. гр. дело № 87/2022 г.; решение № 1407 от 22. 03. 2023 г. на СГС, IV – Д въззивен състав, по в. гр. дело № 1167/2022 г.).

С оглед гореизложеното настоящият състав счита, че предявения главен иск следва да бъде уважен, като съответно бъде прогласен за нищожен на анекс № ../22. 04. 2022 г. Не се сбъдва вътрешнопроцесуалното условие за разглеждане на съединените с него евентуални искове, съответно съдът не дължи произнасяне по тях.

По разноските

При този изход на спора право на разноски има единствено ищцата съгласно чл. 78, ал. 1 от ГПК. Ищцата е заплатила 616 лева за държавна такса, депозит за възнаграждение за вещото лице в размер на 300 лева и 8 лева и 94 стотинки банкови комисиони, с оглед на което е сторила общо разноски в размер на 924 лева и 94 стотинки. Ищцата не е сторила разноски за адвокатско възнаграждение, но претендира присъждането на възнаграждение в полза на адвокат Ф., във връзка с което е представила договор за безвъзмездна правна защита (л. 7-8). При това положение съдът намира, че ответникът следва да бъде осъден да заплати в полза на адвокат Ф. минимално адвокатско възнаграждение, което съобразно съответната приложима редакция на чл. 7, ал. 2, т. 3 от Наредбата за минималните размери на адвокатските възнаграждения, което да бъде съобразено с редакцията на Наредбата преди влизане на измененията от 04.11.2022 г., доколкото договорът за правна помощ е с по-задна дата.

Материалният интерес следва да бъде определен върху цената на целия договор, доколкото се иска провъзгласяване на нищожност на целия анекс и цената на иска е 15 408 лева. При това положение дължимото минимално адвокатско възнаграждение е в размер на 992 лева и 24 стотинки.

Мотивиран от всичко изложено, съдът

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявения от М. С. А., ЕГН: *****, с адрес: .., срещу „..“ АД, ЕИК: .., със седалище и адрес на управление: ..., установителен иск, че сключеният между страните на анекс № .. от 22. 04. 2022 г. е нищожен на основание чл. 26, ал. 1, пр. първо от Закона за задълженията и договорите във връзка с чл. 22 от Закона за потребителския кредит.

ОСЪЖДА „..“ АД, ЕИК: .., със седалище и адрес на управление: ..., да заплати на М. С. А., ЕГН: *****, с адрес: .., на основание чл. 78, ал. 1 ГПК сумата от **924 лева и 94 стотинки**, представляваща разноски в първоинстанционното производство.

ОСЪЖДА „..“ АД, ЕИК: .., със седалище и адрес на управление: ... да заплати на адв. Д. Л. Ф. от Софийската адвокатска колегия с личен № ***** и адрес: ..., на основание чл. 38, ал. 2 от Закона за адвокатурата сумата от **992 лева и 24 стотинки**, представляваща адвокатско възнаграждение за извършено безплатно процесуално представителство на ищеца в първоинстанционното производство.

Решението подлежи на обжалване пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Служебно изготвени преписи от решението да се връчат на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____